

för den infödda befolkningen. En studie från Kanada och en från Australien gav positiva inkomsteffekter för den infödda befolkningen medan studier i Tyskland givit olika resultat.

I Sverige visade Wadensjö (1972) och Ekberg (1983) att den offentliga sektorn omfördelat inkomster från invandrare till den infödda befolkningen. Troligen kulminerade denna omfördelning omkring 1970 och torde då ha uppgått till 4–6 miljarder kr årligen i dagens penningvärde. Vi kan sannolikt dra slutsatsen att under efterkrigstiden fram till slutet av 1970-talet fick den infödda svenskbefolkningen årligen inkomstillskott genom offentlig sektor på grund av invandrarna. Under denna period hade vi full sysselsättning för både den infödda svenskbefolkningen och för invandrarbefolkningen. Nyanlända invandrare kom snabbt in på arbetsmarknaden. Samtidigt hade invandrarbefolkningen en gynnsam ålderssammansättning. Kombinationen av god sysselsättning och gynnsam ålderssammansättning medförde att invandrarna var skattekraftiga samtidigt som deras anspråkstagande av offentliga utgifter var måttligt. I början av efterkrigstiden var dock det årliga beloppet troligen obetydligt på grund av att invandrarbefolkningen var liten och den offentliga sektorn hade måttlig omfattning. Efterhand ökade dock de positiva inkomstillskotten och kulminerade sannolikt omkring 1970.

Under 1980-talets högkonjunktur gällde fortfarande full sysselsättning för den infödda svenskbefolkningen medan främst nyanlända invandrare drabbades av stor arbetslöshet. Detta gjorde att invandrarna började ta i anspråk det offentliga välfärdssystemet i betydligt större utsträckning än tidigare. Vid mitten av 1980-talet förelåg troligen ett balansläge. Därefter har årligt underskott förelegat, dvs. inkomster överförs numera från svenskbefolkningen till invandrarbefolkning. År 1991 var det överförda beloppet 5–10 miljarder kr. Den kraftiga nyinvandringen efter 1991 har i stort varit invandring till arbetslöshet. År 1995 är sannolikt årsbeloppet uppemot 20 miljarder kr. De framräknade underskotten ligger helt på dem som invandrat efter 1980.

Undersökningen omfattar folkbokförda invandrare. Därutöver finns utgifter för asylsökande individer. Dessa har ej uppehållstillstånd (är ej folkbokförda) och har därmed ännu ej fått bli invandrare. Dessutom avvisas många. Utgifterna för asylsökanden består i huvudsak av förläggningskostnader (inkl. Statens invandrarverk centralt) m.m. och kan ses som en form av "gränskontrollskostnader". Dessa utgifter är kända och varierar starkt med antalet asylsökande. Under budgetåret 1991/92 uppgick dessa utgifter till 2–3 miljarder kr. Därefter ökade beloppet till 6–7 miljarder 1993/94 för att därefter åter minska till knappt 3 miljarder kr under 1994/95.

I början av en invandrargrupps vistelse i Sverige faller uppkomna underskott i huvudsak på staten genom statsbidragssystemet. Skulle

invandrargruppen även långsiktigt stanna kvar i låg sysselsättningsgrad flyttas efterhand alltmer av underskottet över på kommunerna.

Vad som kommer att hända under exempelvis de närmaste 10–20 åren i Sverige är i hög grad beroende av hur invandrarnas sysselsättningsläge kommer att utvecklas. I sådant tidsperspektiv kommer invandrarbefolkningens ålderssammansättning fortfarande att vara gynnsam.

I förhållande till hela ekonomins omfattning är naturligtvis de nämnda beloppen små för de angivna åren 1970, 1991 och 1995. Räknat på den del av BNP som den infödda svenskbefolkningen producerade utgjorde respektive belopp 0,5–0,7 procent år 1970 och 0,6–0,8 procent år 1991 samt 1,4–1,6 procent år 1995. I samtliga fall är detta mindre än vad ett års "normal" ekonomisk tillväxt skulle ge i inkomstillskott.

I absolut mening är dock naturligtvis 20 miljarder kr ett betydande belopp som i princip skulle kunna få en alternativ användning. Dessutom är den riktning som inkomstöverföringarna numera har ett uttryck för att något har blivit helt fel i förhållande till några av Sveriges invandrapolitiska och ekonomisk-politiska målsättningar, se nedan.

Underskottet ligger till största delen på staten och socialförsäkringssektorn. Underskotten i kommuner och landsting är marginella, vilket framgår av följande tabell:

Tabell 1.1 Ungefärlig fördelning av underskottet 1991 och 1994, miljarder kr.

	Underskott 1991	Underskott 1994
Primärkommuner	ca 1	ca 2
Landsting	ca 0	ca 1
Staten inkl. socialförsäkringssektorn	ca 9	ca 14
Totalt	ca 10	ca 17

Naturligtvis skall resultaten tolkas med omdöme. De metodmässiga svårigheterna vid beräkningarna är betydande. Exempelvis kan det kanske vid första påseende förefalla vara en enkel uppgift att definiera invandrarbefolkningen. Vid närmare eftertanke är detta inte självklart. Undersökningen avser folkbokförda invandrare. Men även dessa kan avgränsas på många olika sätt. Det finns knappast någon självklar och för alla sammanhang entydig avgränsning av invandrarbefolkningen. Till antalet är den undersökta invandrarbefolkningen nära 1,1 miljon individer år 1991 och drygt 1,2 miljoner år 1995. Antalet är således mindre än de inledningsvis nämnda 1,6 miljoner. Detta beror på att vi endast kan få registeruppgifter om inkomster, offentliga transfereringar och inkomstskatter för de förstnämnda. Å andra sidan stämmer 1,1–1,3 miljoner troligen ganska väl med det befolkningstillskott som efterkrigstidens invandring givit upphov till. Att antalet är mindre än 1,6 miljoner beror på att i den

vida definitionen om den andra generationen invandrare ingår också ett betydande antal individer med delvis svensk härkomst.

En kanske än svårare fråga är vilka principer som skall vara vägledande vid fördelning av offentlig konsumtion mellan invandrare och övrig befolkning. Till detta kommer också frågan om hur ökningen i det överförda beloppet mellan 1991 och 1995 skall tolkas.

Ännu 1991 förelåg ett tämligen balanserat arbetsmarknadsläge med en arbetslöshet på cirka 3 procent. Den kraftiga ökning av arbetslösheten som därefter inträffat kan antas speciellt ha drabbat svaga grupper på arbetsmarknaden, som exempelvis invandrare. Genom den ökade arbetslösheten har inflationen blivit lägre. Den lägre inflationen är ett ekonomiskt politiskt mål. För att nå den nuvarande inflationsnivån har sannolikt sysselsättning omfördelats mellan invandrare och infödda till invandrarnas nackdel. En sådan omfördelning ökar det observerade beloppet som överförs genom offentlig sektor. Det är därför sannolikt att någon del av det ökade beloppet mellan 1991 och 1995 beror på att invandrare fått ta en förhållandevis stor del av arbetslöshetsbördan för att nå den nu aktuella låga inflationsnivån.

Det är naturligtvis inte möjligt att exakt säga på vilken nivå det överförda beloppet skulle ha varit 1995 om detta år hade utmärkts av ett mer balanserat arbetsmarknadsläge men med högre inflation. Troligen skulle beloppet endast varit något mindre än det ovan nämnda. Vad som talar för detta är att årliga underskott via offentlig sektor för invandrarna sannolikt började uppkomma redan vid mitten av 1980-talet och sedan trendmässigt ökat oberoende av konjunkturläget. Vi har ju funnit att många av 1980-talets invandrare stannade kvar i arbetslöshet trots den dåvarande högkonjunkturen. Det är därför sannolikt att det stora antalet flyktingar som anlände under 1992–1994 i betydande grad hade varit utan sysselsättning även vid ett bättre allmänt arbetsmarknadsläge. Troligen har nyanlända flyktingar inte någon nämnvärd betydelse för inflationsbekämpningen.

1.3 Förslag

En del av undersökningsresultaten borde leda till åtgärder eller i varje fall funderingar inför framtiden. En summering görs i nedanstående punkter. Från den invandrapolitiska kommittén har ett antal förslag lämnats om selektiva arbetsmarknadsinsatser riktade till enbart invandrare, se SOU 1995:76. Vi behandlar inte dessa här utan gör diskussionen mer generell. Vi tar inte heller upp frågan om hur invandringen skall regleras och begränsas. Den behandlas också av invandrapolitiska kommittén, se SOU 1995:75.